

Gekissebis tussen Vincent en zijn schildervriend Anthon van Rappard het einde van een vriendschap

Als gidsen weten wij dat de vriendschap tussen Vincent van Gogh en zijn schildervriend Anthon van Rappard uiteindelijk sterk bekoeld is. De reden was de kritiek die Van Rappard op 24 mei 1885 uitte op de (litho van) De Aardappeleters. De Utrechtse schilder Van Rappard bekritiseerde de 'gebrekkige techniek' van Van Gogh en ook het karikaturale karakter van de voorstelling. Hij vroeg zich bijvoorbeeld af 'waarom mag die man rechts (op de litho!, GN) geen knie hebben en geen buik en geen longen?' En 'waarom moet die vrouw links zo'n pijpsteeltje met een dobbelsteen eraan tot neus hebben?' En we kennen waarschijnlijk wel de woorden waarmee Vincent nog diezelfde dag reageerde op de botte kritiek van zijn vriend: "Amice Rappard, (...) ge ontvangt het hierbij terug!" (brief no. 504).



Anthon van Rappard

Was daarmee het contact met Anthon van Rappard nu plotseling geheel verbroken?

Nee. Hoewel Vincent op maandag 13 juli 1885 zijn oude vriend in een brief (no. 514) al liet merken dat hij ervan uitging dat aan hun vriendschap nu wel een einde was gekomen. Maar toch houdt het gekissebis tussen de twee schilders nog aan.

Want op 15 juli 1885 schrijft Vincent vanuit Nuenen een brief (no. 516) aan Van Rappard waarin hij nòg eens zijn boosheid uit over de pedante kritiek van zijn schildervriend. En een dag later komt Vincent in een brief (no. 517) aan Anthon wéér op de kwestie terug. Hij schrijft o.a.: "(...) Ziedaar dus mijn laatste woord. ik wil dat ge goed ronduit en ten eene male zonder voorbehoud terugneemt wat in Uw laatste brieven – te beginnen met die ik U retourneerde – stond. (...)".

geen antwoord

Deze zaak blijft Vincent zeer bezig houden. Want rond 22 juli schrijft hij vanuit Nuenen, een uiterst korte brief (no. 520) aan Van Rappard. "(...) Gebeurt het deze week niet dat ge schrijft – zoo begeer ik Uw antwoord niet meer.(...)" Maar

Vincent ontvangt geen antwoord! Een kleine week later klimt Vincent toch maar weer in de pen en geeft nu Van Rappard in een even korte brief (no. 521) duidelijk te kennen: "(...)wil ik de heele zaak met ap- en dependentie over mijn kant laten gaan en dus **UIT** (...)” Is de relatie nu dan toch voorbij?

Nee, want tussen 8 en 15 augustus stuurt Vincent uit eigen beweging een mand met vogelnestjes aan zijn oude vriend Van Rappard. Ze zijn van een lijster, een merel, een gele wielewaal, een winterkoning en een vink. Vincent heeft ze dubbel, schrijft hij in de begeleidende brief (no. 526) waarin hij met geen woord meer rept over een gebroken vriendschap. Hij eindigt zijn brief met "*Gegroet, met een handdruk.*"

Maar Vincent is er tóch nog niet helemaal klaar mee...

kritiek

In de zomer van 1885 heeft Van Rappard namelijk een groot schilderwerk in de steigers staan met als onderwerp arbeiders aan het werk op de steenfabriek "Ruimzicht" ⁽¹⁾ in Jutphaas. Dit werk schilderde hij in opdracht van zijn familie die deze steenfabriek in bezit had. Vincent moet dit schilderij gezien hebben. Want In een antwoordbrief (no. 528) vanuit Nuenen aan de Utrechtse schilder gaat hij op 18 augustus 1885 uitgebreid in op de statische compositie van dit grote schilderij ⁽²⁾.



"Ruimzicht", Anthon van Rappard

Vincent heeft nu dus op zijn beurt ook kritiek op een schilderprestatie van zijn oude vriend. Maar hij zegt wel vergoelijkend dat hij zijn opmerkingen niet gemaakt zou hebben als het schilderij al gereed zou zijn geweest. Vincent geeft hem zelfs nog aanwijzingen voor verbeteringen, maar Van Rappard reageert niet meer op deze suggesties... Nóóit meer!

En dan pas, in augustus 1885, is het helemaal afgelopen met de relatie tussen Vincent van Gogh en zijn schildervriend Anthon van Rappard, die hij vijf jaar eerder ontmoette in zijn atelier in Brussel. En van wie het Vincentre sinds enige tijd het kleine schilderij 'Garen winden' (mei 1884) in bezit⁽³⁾ heeft.

Gerard Netten, Vincentre-gids

(1) Dit schilderij is eigendom van het Centraal Museum in Utrecht. Het is voor bepaalde tijd uitgeleend aan het Gemeentemuseum Helmond in het Kasteel Helmond. Op 22 januari 2015 hebben Vincentre-medewerkers het grote werk van Van Rappard nog kunnen bewonderen tijdens een gezamenlijk uitje naar dit museum.

(2) Het Gemeentemuseum Helmond dateert dit schilderij op het begeleidende kaartje onder het schilderij in 1884. Maar andere bronnen, waaronder het Centraal Museum in Utrecht, noemen **1885** als ontstaansdatum. Dat jaartal komt ook overeen met de informatie uit de brieven van Van Gogh.

De genoemde brieven zijn alle te lezen op de site www.vangoghletters.org

(3) Dit schilderij van Van Rappard is permanent te bekijken in de wevershoek bij het weefgetouw op de eerste verdieping van Vincentre. Röntgen-onderzoek toonde aan dat onder dit werk een geschilderd stilleven verborgen is. De grote vraag is nog steeds...van wie?

Verder onderzoek

Sinds mei 2014 is het Van Gogh Museum Vincentre in het bezit van het kleine schilderij 'Garen winden' van Anthon van Rappard. Van Rappard schilderde dit werk nu 131 jaar geleden, mei 1884, in Nuenen. Het verbeeldt een wever die op een grote houten spoel garen windt. Bij de restauratie van het werk ontdekte men door middel van een röntgenfoto een *onderschildering* in de vorm van een stilleven met fruit op een tafelblad. Bijzonder! Hoewel er van Van Rappard wel een bloemenstilleven bekend is, maakte Vincent veel meer stillevens, ook met vruchten... Verder onderzoek zal moeten uitwijzen of de onderschildering en misschien het doek zelf van Van Gogh is.

Maar voor dat onderzoek is op dit moment nog geen geld beschikbaar.